

LEOPOLD AUENBRUGGER

Onthullende klanken

tekst en beeld:
Jan Hein van Dierendonck

Er bestaat een hardnekkige anekdote over de oorsprong van diagnostische percussie. De in 1722 in Oostenrijk geboren Leopold Auenbrugger was als zoon van een hoteleigenaar bekend met een methode om de inhoud van wijn- en biervaten te schatten: door ze te bekloppen. De slimme jongeman werd later arts en ontdekte dat holle patiënten het hardst klinken.

Waar of niet, hij had zeker een goed gehoor, want thuis werd vaak gemusiceerd en hij schreef zelfs het libretto voor Salieri's Schoorsteenveger. Waarschijnlijker is echter dat hij het idee oppikte van zijn leraar Gerard van Swieten, die zich regelmatig schijnt te hebben bediend van buikpercussie om ascites te onderscheiden van tympanitis.

Auenbrugger studeert geneeskunde in Wenen en werkt daarna tien jaar lang in het Spaanse Militaire Hospitaal, waar hij het brengt tot hoofddarts en zich specialiseert in thoracale aandoeningen. Hier begint hij zijn onderzoek naar de diagnostische waarde van percussie bij long- en hartziekten, door zijn percussiebevindingen te vergelijken met resultaten van postmortaal onderzoek. Ook spuit hij vloeistof in borstholtes van lijken om aan te tonen dat je door louter kloppen de hoeveelheid

kunt schatten. Vervolgens richt hij zich op tuberculose: hoe je plaats en grootte van holtes en de algehele longconditie kunt vaststellen (fremitus). In 1761 publiceert Auenbrugger zijn klassieker *Inventum Novum*, maar die krijgt weinig aandacht. Pas ruim veertig jaar later verovert Auerbruggers techniek de wereld, na te zijn herontdekt, verfijnd en gepropageerd door de Weense arts Joseph Koda, Napoleons hofarts Jean Nicolas Covisart en René Laënnec, uitvinder van de stethoscoop. Auenbrugger bestudeert overigens ook geestesziekten. In 1776 publiceert hij een boek over behandeling van manieën met kamfer. En nadat Goethes *Die Leiden des jungen Werthers* aanleiding heeft gegeven tot een golf van zelfmoorden, schrijft hij een boekje over de wil tot levensbeëindiging als ziekteverschijnsel.

In 1783 wordt Auenbrugger geridderd (hij heet dan Von Auenbrugger) en hij overlijdt in 1809. Zijn naam blijft geassocieerd met een zwelling van het epigastrium bij ernstige pericardiale effusie ('teken van Auenbrugger'). Voor muzikkliefhebbers: zijn dochters Katharina en Marianna hebben les bij Joseph Haydn. Deze draagt een cyclus van zes pianosonates op aan de meisjes.